

פנינים יקרים אמרות טהורות והדרכות ישרות שנשמעו מפי מרן רבינו ראש הישיבה שליט"א

בנישאות מרן רבינו ראש הישיבה שליט"א

פרשת עקב תשפ"ג

פרשת ראה תשפ"ג ג'יון ל"ט

בחינות משה ואהרן

מסיר"ג בתפילתו של משה

ובאהרן התאנף ה' מאד להשמידו ואתפלל גם בעד אהרן בעת ההוא (ט ס). מבואר בספה"ק כי בתפילתו של משה על אהרן היה בבחינת מסירות נפש לטובת כלל ישראל, וכמו שכתב בחתם סופר (בפרישתן) ז"ל ואתפלל גם בעד אהרן בעת ההוא: משמע שלא היה צריך להתפלל אלא לטובת ישראל התפלל, כי היה יכול לבטל הגזרה מאהרן בטענה בלי תפילה, והטענה כמו שטען אהרן אתה ידעת את העם כי ברע הוא, אך משה לא רצה לפרוע העם לשמצה, לא הוכיח טענת אהרן וכאלו חסא אהרן, והתפלל עליו כאלו צריך לתפילה, ואין לו טענה עליהם, עכ"ל. (והאר"ק לבאר כוונת דברי החתם סופר; במה שכתב משמע שלא היה צריך להתפלל אלא לטובת ישראל התפלל, נראה כי הוקשה למרנא החתם סופר מאי האי דקאמר משה גם באהרן התאנף ה' מאד להשמידו, הלא אהרן כבר מת, ואי אפשר להוכיחו, ולבני ישראל אין שום נפק"מ אם אהרן חסא אם לאו, על כן הוכיח מזה החת"ס דעל כרחק לא היה צריך להתפלל - אלא לטובת ישראל התפלל, ולפי פירוש זה אף אמירה זו הוא אחד מן התוכחות שאמר משה לבני ישראל, שטען להם כי אף העונש שנגזר על אהרן היו מפני בני ישראל, וכמו שהביא החת"ס את טענת אהרן 'אתה ידעת את העם כי ברע הוא' [שמות לב כב], ובאמת היה יכול לומר זאת אל הקב"ה אלא שנהג טובת עין בבני ישראל, והתפלל בעד אהרן ולא אמר להקב"ה האי טענה יכי ברע הוא, ונראה עוד כי הסיבה לכך היה לפי שידע משה דאם יתלו את החטא באהרן יעמוד לו זכותו הגדול להקל העונש מאליה, משא"כ לבני ישראל).

מסירתו של משה עבור כלל ישראל

עוד מצינו בחינה זו של מסירות נפש מצינו במשה רעיא מהימנא, שאמר להקב"ה בעת תפילתו ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת (שמות לב לב), עוד אמרו במדרש (דבר"ר פ"ו ז') שני דברים גזר הקדוש ברוך הוא, אחד על ישראל, ואחד על משה וכו', ומשה ביקש מן הקדוש ברוך הוא לבטל את שתייהן, אמר לפניו רבש"ע סלח נא לעון העם הזה כגודל חסדך, ובטלה של הקדוש ברוך הוא, ונתקיימה של משה וכו', כיון שבא ליכנס לארץ ישראל, התחיל אומר (דברים ג כה) אעברה נא ואראה את הארץ הטובה, אמר לו הקדוש ברוך הוא, משה כבר בטלת את שלי, וקיימתי את שלך, אני אמרתי ואשמידם, ואת אמרת סלח נא, ונתקיים שלך, ואף עכשיו מבקש אני לקיים את שלי ולבטל את שלך וכו', אמר רבי יהושע בן לוי

כיון ששמע משה רבינו כך, אמר לפניו רבש"ע ימות משה ומאה כיוצא בו ולא תנוק צפורנו של אחד מהם, ע"כ.

אהרן ידוע לכל כי מסר נפשו עבור הכלל

וכיון דרואים שמשה רעיא מהימנא מסר נפשו טובא עבור צאן מרעיתו, מעתה יפלא מדוע רק באהרן מפורסם בכל תפוצות ישראל אשר מדתו היה בהתמסרותו עבור כלל ישראל, וכמו שאמרו במשנה (אבות פ"א מ"ב) הוי מתלמידיו של אהרן אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה, ע"כ, כאשר אכן מצינו באהרן מה שמסר נפשו עבור כלל ישראל, כדאיתא במדרש (ויקר"ד פ"ו י"ג) וירא אהרן; מה ראה, אמר אהרן אם בונין הן אותו הסרחון נתלה בהן, מוטב שיתלה הסרחון בי ולא בישראל, ע"כ, כמו כן מצינו שמסר נפשו בעת שהלך להפסיק המגיפה אחר מעשה זמרי, וכמו שאמרו במדרש (תנחומא פ"ו צו ס"י יב) כיון שראה משה, אמר ליה מה אתה עומד קח את המחטה ותן עליה אש (במדבר יז א), אמר ליה אהרן מרי משה להרגני אתה מבקש וכו', א"ל משה לך ועשה מהרה מה ששמעת, עד שאתה עומד ומשיח (פ"י מדבר) הם מתים וכו', כיון ששמע אהרן כן, אמר ואלו אני מת על ישראל איני כדאי, מיד ויקח אהרן כאשר דבר משה, ע"כ. ובפסירתו של אהרן מצינו שנאמר ויבכו את אהרן שלשים יום כל בית ישראל (לעיל כ כט), ובמשה נאמר (דברים לד ח) ויבכו בני ישראל את משה, ולא נאמר 'כל' בית ישראל, וכתב רש"י (סם ד"ה בני ישראל) ז"ל בני ישראל; הזכרים, אבל באהרן מתוך שהיה רודף שלום ונותן שלום בין איש לרעהו ובין אשה לבעלה נאמר כל בית ישראל, זכרים ונקבות, עכ"ל, וקשה טובא הרי משה מסר נפשו ביתר שאת על כלל ישראל [עכ"פ פ פחות מאהרן], והיה בידו לומר את טענת אהרן אל הקב"ה ולא ייענש אהרן מפני גרימת מעשה העגל, כמו כן כאשר אמר לו הקב"ה ואף עכשיו מבקש אני לקיים את שלי ולבטל את שלך, שמשה יכנס לארץ, ויישאר הגזירה על כלל ישראל, מיד אמר לפניו רבש"ע ימות משה ומאה כיוצא בו, ולא תנוק צפורנו של אחד מהם, ועל דא דאי יאות למיבכי, ומדוע לא רבה תאניה ואניה בכלל ישראל בעת פטירתו של משה.

כלל ישראל לא הכירו מה שמשרע"ה עושה עבורם

אמנם יבואר בהקדם מה שאמרו במדרש (דבר"ר פ"ו ז') ולא נתן ה' לכם לב לדעת (כט ג), מהו ולא נתן ה' לכם לב לדעת וכו', א"ר שמואל בר נחמני בשביל עצמו אמר להם משה

את הדבר הזה וכו', ולא נתן ה' לכם לב לדעת אמר להם אי אתם זכורים כל מה שהנהגתי אתכם במדבר, ע"כ (עיי"ש במדרש דקאי על מה שמסר נפשו עבור כלל ישראל), והיינו שהנהגת משרע"ה היה בבחינה של הסתר שאין התלמיד מכיר במה שרבו מוסר הנפשו עבורו, ועיין מה שהאר"ק בזה הגאון רבי שלמה קלוגר בפתיחה לספרו עין דמעה (בו מביא את הספרו על הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן זיע"א), וביאר על פי זה מאמר הכתוב (דברים לד י) ולא קם נביא עוד בישראל כמשה אשר ידעו ה', הדכונה אשר ידעו ה' היינו שרק הקב"ה ידע מה הוא בחינתו של משרע"ה.

מה שאמר הרה"ק מוהר"ש מזוועהיל לגבי 'צדיק יסוד עולם' לעומת 'צדיק הדור'

ויבואר ב' סוגי הנהגות אלו, על פי מה ששמעתי מאמוז"ר זיע"א שפעם אחת נשאל זקני הרה"ק רבי שלמה מזוועהיל זיע"א שהלא אינו פחות מצדקותו של הרה"ק מוהר"א מבעלזא זיע"א, ומדוע מצינו כי מן שמיא סיבבו שאצל הרה"ק מוהר"א מבעלזא שורר הנהגה של מלכות, ואילו אצל הרה"ק מוהר"ש מזוועהיל זיע"א היתה הנהגה פשוטה ביותר, ואף האנשים אשר באו לקבל ממנו עצה ותושיה היה באופן פשוטה יותר, וביאר הרה"ק מוהר"ש מזוועהיל שיש ב' בחינות של צדיקים, א. צדיק הדור, ב. צדיק יסוד עולם, וצדיק שהוא בבחינת 'צדיק הדור' אזי הוא בבחינת הדר, שהכל מהדרים אותו רצים אחריו והכל נהנים לראותו [וכדוגמת 'פרי עץ הדר' שהכל חפצים לענעו בו], לכן הנהגה של מלכות נהגת שם, ואילו צדיק שהוא בבחינת 'צדיק יסוד עולם' אזי הוא בהצנע לכת, כמו היסוד שמונח מוטמן עמוק עמוק בתוך הארץ, אך על היסוד אף שאין רואים אוצו ומוטמן בתוך הארץ, מכל מקום הבנין מושתת עליו.

ונראה כי זה הוא הביאור של ב' בחינות ההנהגות הנהגה של משה בחינת 'צדיק יסוד עולם', וכענין דאיתא בזה"ק (רעיא מהימנא פנחס דף רלו). ויקח משה את עצמות יוסף עמו, עצמות צדיק יסוד עולם דרגא דיוסף הצדיק, ע"כ, ולכך היה בהסתר ולא הכירו בזה כלל ישראל, משא"כ בהנהגתו של אהרן כהנא קדישא, היה בבחינה 'ובאת אל הכהן אשר יהיה בימים ההם', כבחינת 'צדיק הדור'.

פרסום בפטירתו של אהרן, והסתר בפטירתו של משרע"ה

וכמו כן אנו רואים בפטירתם שיום פטירתו של אהרן היחיד שנתפרסם ונכתב בפירוש בתוה"ק וימת שם בשנת הארבעים לצאת בני

ישראל מארץ מצרים בחדש החמישי באחד לחדש (במדבר לג לח), וכמו"כ נקבר בהר ההר שהוא בבחינת הדר שבהדר, היפך מהיסוד שטמון עמוק עמוק בקרקע), ולעומת זאת בקבורת משה נאמר (דברים לד ו) **ולא ידע איש את קבורתו**, והפליגו בזה יותר בגמרא (סוטה יד.) רבי חמא ברבי חנינא אמר אף משה רבינו אינו יודע

היכן קבור, כתיב הכא ולא ידע איש את קבורתו, וכתיב התם וזאת הברכה אשר ברך משה איש האלקים, ע"כ. [ושמעתי מאזמו"ר זיע"א להוסיף בזה, כי עוד מצינו שנקרא משה כן, כמו שנאמר (במדבר יג ב) והאיש משה עניו מאד], ומרומז ביתר שאת במה שאמר שקיני הרה"ק מוהר"ש מזוועה"ל כי על צדיק יסוד עולם עומד כל הבנין,

כך לולי תפילתו של משה היה נתיקיים בשוואיהם של ישראל ענין ד'אכלה אותם כרגע' ולא היה נשאר זכר, ורק בזכות תפילתו של משה, אנו חיים וקיימים, ועליו מושתת כל בנין כל ישראל. והי רצון שנוכה לקבל כל ההשפעות מהני תרי בחינות של צדיקים, ולהכיין עצמנו לקראת ימי הרחמים והסליחות הבאים לקראתנו.

קדושת המן

סגולות המן

ויענך וירעבך ויאכלך את המן אשר לא ידעת ולא ידעון אבתוך וגו', שמלתך לא בלתה מעליך ורגליך לא בצקה זה ארבעים שנה, וידעת עם לבבך כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלקיך מיסוך (ח ג-ה). בפסוקים אלו טמון הקשר החזק שיש בין הקב"ה לישראל; מה שחיבב אותם ונתן לבני ישראל את המן, ומקדושתם איתא במדרש (בשלח ס"ו ט) היה רבי שמעון בן יוחאי אומר לא נתנה התורה לדרוש אלא לאוכלי המן, ע"כ, וכן הוא במכילתא דרבי ישמעאל, הרי לנו חשיבתו שרק בכח זה אפשר לזכות לדרוש בתוה"ק. עוד אמרו בגמרא (יומא דף עה:) תנו רבנן, לחם אבירים אכל איש (תהלים עח כה), לחם שמלאכי השרת אוכלין אותו, ע"כ (ועיין שם המשך דברי הגמרא).

כדרך הבן המצפה על שולחן אביו

ובכללות סיבת ירדת המן מן השמים איתא בחתם סופר (בפרשתן) וז"ל; מוסב (הפסוק וידעת עם לבבך כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלקיך מיסוך) אלעיל ויאכילך המן, ולא היה צריך לזה אלא היה יכול ליתן כח בחררה שהוציא ממצרים שסיפיק להם כל מ' שנה כמו שמלתך לא בלתה מעליך או ליתן כח בגופם שלא ירעבו כל מ' שנה כמו שנתן כח ברגלם שלא בצקה כל מ' שנה ולא עשה כן כדי שירעבו ויצפו על המן יום יום כדרך הבן המצפה על שולחן אביו ה"נ כאשר ייסר איש את בנו וגו', עכ"ל. גילה לנו החתם סופר כי כל מטרת הורדת המן לאנשים הוא מפני **כדי שירעבו ויצפו על המן יום יום כדרך הבן המצפה על שולחן אביו**, ובא לחזק הקשר בין ישראל לאביהם שבשמים.

מוכך את בני ישראל

עוד הפליגו כי אכילת המן העלה את בני ישראל ממדרגה למדרגה וזיכך את נפשם, וכמו שכתב הרמב"ן (שמות טו ו) וז"ל דור המדבר שהשיגו לזיו השכינה בים, כמו שאמרו (מכילתא שם טו ב) ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל הנביא, ומאותה שעה נתעלית נפשם להתקיים בתולדותיו שהוא המן, עכ"ל, כמו כן מצינו שכתב ושנה הרה"ק מוהר"מ מרימנוב זיע"א ענין זה, וכן הובא בספה"ק מנחם ציון (בשלח) וז"ל וזה היה עיקר הכוונה באכילת המן להזדכך גופם להאיר על עבר פנינו שכל העליון, עכ"ל. עוד הביא בספה"ק אגרא דכלה (בשלח) משמיה וז"ל שמעתי מפה קדוש כבוד אדמו"ר הג"ל זצוק"ל שהיה המן דק ובהיר כל כך ברוחניות עד שעל ידי אכילתו נודרך הגוף והיה ניכר לכל אחד פנימיות חבירו ומחשבתו, והנה איש אשר היה מכיר את חבירו ביום אתמול, בלא הודע פנימיותו וחשבו לצדיק או בהיפך, וכהיום שאכלו את המן נתוודע לו פנימיותו ולא הכירו, כי נדמה בעיניו כאיש אחר, וזה ויאמרו איש אל אחיו מן הוא, ר"ל מי הוא זה כי נהפך לאיש אחר, עכ"ל. ובשינוי קצת הביאו בספרים (טיול בפרדס ערך ק אות ה, אבני המקום אבן שלמה אות עא) שאוכלי המן נודככו כל כך ועלו במדרגות ביתר שאת, ולא

היה זה האיש שהיה אתמול, ולכן לא הכירו אחד את השני, ועל פי דבריהם אפשר ליישב קושיית החתם סופר הנ"ל שהיה יכול ליתן כח בחררה שהוציא ממצרים שסיפיק להם כל מ' שנה, או ליתן כח בגופם שלא ירעבו כל מ' שנה, ועל פי דבריהם מתיישב שפיה, כי רצה הקב"ה לזכך את בני ישראל ולכן האכילם את המן דייקא.

הערב רב לא רצו להזדכך

על פי יסוד זה יבואר מה דמצינו כי הערב רב חלקו עם משה בענין המן ביתר שאת, ואמרו לו **נפשנו קצה בלחם הקלקל** (במדבר כא ה), וכן מצינו שטענו (שם א ה) **זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם את הקשאים ואת האבטחים ואת החציר ואת הבצלים ואת השומים**, ויפלא מאי האי שראו לחלוק כל כך על לחם שמקבלים מן השמים, אמנם על פי הנ"ל מובן היטב, כי הרגישו בנפשם שהמן מונע אותם מלחטוא, ולא יכלו לסבול זאת, על כן התגעגעו אל הקושאים אבטחים חציר בצלים והשומים שאכלו במצרים, וזהו כוונת הפסוק הנאמר לפניו **והאספסף אשר בקרבו התאוה תאוה** (יא ד), היינו שהתאוו שיהיה להם תאוות, ולא יהיו מזוככים מן התאוות. וזה היה גם הסיבה כאשר השאירו דתן ואבירים מהמן ולא אכלו כולו ויתירו ממנו עד בקה, זאת מפני שלא היו מסוגלים להזדככות שנגרם להם על ידי אכילת המן, על כן הפסיקו מלאכול. ולפי זה מובן ביתר שאת מה דכתב רש"י על הפסוק **זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם** ופירש (שם ד"ה אשר נאכל) וז"ל; מהו ואמר חנם, חנם מן המצות, עכ"ל, עוד אמרו בגמרא (יומא עה.) **הדכונה על עריות, ומה השייכות למה שחלקו על המן שרמזו בדיבורם כי לא רצו לקיים שאר המצוות, אמנם על פי הנ"ל מובן שפיר כי זה היה עיקר כוונתם במה שחלקו על משה.**

קדושת המאכלים

וכאשר חזינן מקדושת המאכלים, איך שפועל על האדם לשנות טבעו ומזגו להתעלות עבודת השי"ת, יש לציין מה שכתב בספה"ק **מאור ושמש** (כי תבא) וז"ל; **ושמעתי מהרב הקדוש האלקי האב"ד דק"ק נשחיו זצוק"ל** כי מפני זה יארע לבעלי תשובה שחוזרים לקלוקלם אחר כך, מפני שאין נוהרין באכילתם לאכול בקדושה, ועל ידי כן הניצוצים המגולגלים בהמאכלים ההם מושכים אותם אחורנית, עכ"ל.

אמנם אף אם יטעון בחור ואברך כי לאו כל אדם זוכה להתקדש ביתר שאת במאכלים, מפני שקדושת האכילה היא עבודה נשגבה שצריך יגיעה יתירה יותר משאר ענייני עבודה, וכמו שבכתב בספה"ק **נועם אלימלך** (פרשת קרח עה"פ ואמרת אליהם וגו') **בביאור הפסוק (ישעיה מ לא) 'וקו' ד' יחליפו כח', וז"ל 'וקו' ד', הם אותם הצדיקים השלימים המקימים ומצפים לתשועת ד' הוי"ה ברוך הוא שיתמלא במהרה ושיהא השם שאלם בקרוב הם מחליפים הכת, פירוש השמים ששלם העם, שאצל ההמון עם בשעת תפלתם הם יותר בקדושה אבל הם מקדשים ומטהרים עצמם באכילתם יותר**

ויותר מבשעת תפלתם עכ"ל.ק, ובענין זה שעבודת האכילה היא עבודה גדולה, שהצדיקים משיגים אותה ביותר, היה מרגלא בפומיה **דאזמו"ר זיע"א** לומר כי **אדמוה"ז זיע"א** עשה ג' ספרים נגד ג' מדרגות, אחד לצדיקים, אחד לבניונים, ואחד לרשעים, **ספרן של צדיקים** היא ספר **שולחן הטהור** אשר בו מדבר מקדושת האכילה לאלו שכבר עומדים בדרגה זו, **ספרן של בניונים** היא ספה"ק **שומרי אמונים** השווה לכל נפש, **ספרן של רשעים** היא הספה"ק **טהרת הקודש** שבו מבואר תיקון לשבים בתשובה על חטאותיהם.

עסק התורה בימים אלו

תשובתו בצידה שיעסוק בתוה"ק, שאמרו בו במדרש (איכ"ר פתיחתא אות ב) **המאור שבה מחזירין למוטב**, ובפרט בימים אלו יש לו להתחזק בזה ביתר שאת בענין התורה, וכמו שמובא משמיה דהרה"ק מוהר"מ מרימנוב זיע"א שכאשר התגורר אצל רבו הרה"ק הרבי רבי אלימלך בליו"צנסק, הוא היה הבעל תלך בתפילת שחרית בראש השנה, והיה מתכוון לפך כבר מחמשה עשר באב בלימוד שיעור גמרא בכל יום, פעם אחת בראש השנה כאשר הגיעה העת לעבור לפני התיבה, לא רצה לעבור לפני התיבה, ואח"כ הסביר שמפאת זה לא רצה הפעם להיות ש"ץ, כי הש"ץ דראש השנה ויהי"כ, צריך להזהר שמיום ט"ו באב ואילך לא יעבור עליו יום אחד בלא לימוד שיעור גמרא, וכיון שמחמת טירדת הדרך היה לו אונס שלא היה יכול ללמוד את השיעור ביום אחד מן הימים, על כן לא רצה לעבור לפני התיבה. והנה מתאמרא משמיה דצדיקיא כי בשנים קדמוניות היו ראויים הבעלי תפילה להיות שליחים נאמנים לקהל שולחיהם, להעלות תפילתם השמימה, אמנם בזמנינו על כל אחד לראות שיהיה תפילתו באופן המועיל ביותר עד שידו מגעת, נמצא כי על כל אחד ללמוד בכל יום ויום שיעור בגמרא.

הזרין נשבר

ולסיומא דמילתא אציין לסיפור שאפשר להוציא ממנו מוסר השכל, ומאת ה' היתה זאת שאראנה; כאשר באחד מסיומי הש"ס דף היומי ראיתי כי בשער של האנשים החשובים, עומדים הרבה אדמורי"ם ורבנים, שאינם יכולים להכנס, והתברר כי השער היה פתוח כשעתיים קודם המעמד, סמוך לתחילת המעמד - שמו לב כי רובם של המקומות תפוסים, והרבה מהאנשים שהוזמנו לשם כלל לא הגיעו, עד שהבינו מהארגנים כי היה זיוף בכרטיסים והרבה אנשים נכנסו בכרטיס מזויף, ע"כ המעשה, ומה שיש לנו ללמוד מזה, כי אם מגיעים לפני הזמן אפשר להיכנס אף אם הכרטיס מזויף, ולדידן הדברים אמורים שאנו עומדים לפני ימים הנוראים, ומי יאמר זיכתי לבבי, ואני ראוי לגמר חתימה טובה על פי מעשיי, אך כאשר נזכרים מוקדם ונכנסים להיכל ה' לעסוק בתורה ועבודה, אזי אף אם הכרטיס מזויף מקבלים אותו בשמים, ויהי רצון שאכן נוכח להכיין עצמנו כראוי וכיאות לקראת הימים הגדולים הבאים לקראתינו לשלום.